

3. Красильникова Г. В., Снядковський М., Красильников С. Р. Гостьові лекції в освітньому процесі підготовки педагогів професійного навчання. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2024. № 82. С. 33–41. URL: <https://jped.uipa.edu.ua/index.php/JPED/article/view/582/503> (дата звернення: 04.10.2025).

4. Положення про реалізацію програми «Візит-професор», «Гостьовий лектор» у Національному університеті «Львівська Політехніка» : затв. наказом «Про викладення у новій редакції «Положення про реалізацію програми «Візит-професор», «Гостьовий лектор» у Національному університеті «Львівська політехніка»» від 22.12.2021 № 779-1-10. URI: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/2042/nakaz-779-1-10-vid-22122021-1.pdf> (дата звернення: 04.10.2025).

5. Положення про організацію та проведення гостьових лекцій у ХНПУ імені Г. С. Сковороди : затв. Вченою радою Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди від 24.06.2022, протокол № 5. URI: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pol/Polozhennia%20pro%20orhanizatsiiu%20ta%20provedennia%20hostovykh%20lektsii%20u%20KhNPU%20imeni%20H.S.%20Skovorody%20.pdf (дата звернення: 04.10.2025).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-635-5-2>

INTERNATIONAL GRANTS AS A WAY OF ACADEMIC COOPERATION

МІЖНАРОДНІ ГРАНТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКАДЕМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ

**Gerasymenko Anzhelika
Hryhorivna**

*Doctor of Economic Sciences,
Professor,
Vice-Rector for Research, Pedagogical
Activities and International Relations
State University of Trade and
Economics
Kyiv, Ukraine*

**Герасименко Анжеліка
Григорівна**

*доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної
роботи та міжнародних зв'язків
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна*

Переоцінити важливість міжнародної академічної співпраці у глобалізованому світі, що розвивається на засадах інноваційності, досить

складно. Ще складніше це зробити тоді, коли знаходишся в позиції аутсайдера. За даними глобального індексу інновацій Україна у 2025 році посідає 66 позицію в загальному рейтингу, 35 – в Європі та 15 – в своїй групі країн за рівнем середньодушового доходу [1, с. 19]. З такої позиції досить складно стартувати. Це, як мінімум, вимагає величезних інвестицій в науку, які воююча країна не завжди може собі дозволити. Навіть повне розуміння важливості інвестицій в інноваційний розвиток, насамперед у ВПК, тут вступає у конфронтацію з вимогою забезпечення потреб найнижчого рівня піраміди Маслоу для населення: розбудова мережі укриттів, відновлення житла, енергетичної, транспортної інфраструктури тощо. Тому витрати на НДДКР на рівні 0,3% ВВП в Україні [2] порівняно з більше 3% ВВП у лідерів рейтингу [3] повертають до думки про критичну необхідність міжнародної академічної співпраці.

Така співпраця дозволить українським вченим користуватися у своїх дослідженнях напрацюваннями іноземних партнерів, вона змусить працювати на себе синергію відмінностей (міжкультурних, міждисциплінарних та тих, що обумовлені спадкоємністю провідних національних наукових шкіл), а будучи реалізованою за кошти міжнародних грантів, надасть ще і таке необхідне вітчизняній науці матеріальне забезпечення дослідницького процесу.

Ще 15–20 років тому грантова робота була своєрідним ексклюзивом, охоплюючи вкрай низьку частку українських закладів вищої освіти. Основним джерелом фінансування наукових досліджень був державний бюджет. Сьогодні ситуація вже кардинально інша. Індикатори міжнародної грантової роботи українських закладів вищої освіти, наукових установ та інших організацій-учасників за 4 роки реалізації програми Горизонт Європа уже майже наздогнали, а за окремими позиціями і випередили кількісні показники за 7 попередніх років реалізації програми Горизонт 2020 (табл. 1). Щодо структурних показників активності українських учасників (у порівнянні з іншими країнами), то майже усі вони уже встигли подвоїтися, що є незаперечним свідченням ефективної інтеграції українських вчених у європейський дослідницький простір із використанням інструментарію міжнародних грантів.

Схожою є ситуація за програмою Еразмус+, де уже за 2 роки до завершення поточної програми ми можемо спостерігати перевищення усіх індикаторів її попередниці. І хоча Еразмус+ – це швидше освітня програма, ніж наукова, не слід нею нехтувати. По-перше, значна кількість проєктів Еразмус+ містить наукову складову. По-друге, мобільності та спільні з іноземними партнерами активності, передбачені програмою, є запорукою академічної взаємодії українських

науково-педагогічних працівників із закордонними колегами, і, навіть будучи реалізованими у суто освітніх проєктах, часто стають основою для подальшої уже наукової кооперації. Визнаючи це, Міністерство освіти і науки України врахувало активність за проєктами Еразмус+ в рамках процедури державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти.

Таблиця 1

**Окремі індикатори міжнародної грантової роботи
українських організацій**

Індикатор	2014-2020	2021-2024
<i>Горизонт 2020 / Горизонт Європа</i>		
Учасники		
- кількість	174	179
- % від загальної кількості учасників	0,37	0,7
Заявки		
- кількість	2840	1722
- % від усіх заявок за програмою	0,28	0,42
Грантові угоди		
- кількість	241	180
- % від усіх підписаних угод за програмою	0,65	1,3
Обсяги фінансування		
- млн. євро	48,88	48,03
- % від усіх підписаних угод за програмою	0,07	0,13
Індикатор	2014-2020	2021-2025
<i>Еразмус+</i>		
Еразмус+КА1		
- кількість мобільностей з України до ЄС	9552	10007
Еразмус+КА2		
- кількість профінансованих проєктів	49	101
- кількість учасників	272	335
Еразмус+ Жан Моне		
- кількість профінансованих проєктів	121	258
- кількість учасників	57	73

Джерело: складено автором за даними [4; 5].

Представлення у табл. 1 інформації по двом програмам: Горизонт та Еразмус+ є не випадковим, адже саме ці програми є найбільш популярними в українському академічному середовищі. Не останню роль у цій популярності відіграє розвинута інфраструктура відповідних програм в Україні: Національний Еразмус+ Офіс в Україні та Офіс Горизонт Європа в Україні з нещодавно розбудованою мережею національних контактних пунктів і їх активна просвітницька діяльність.

Водночас європейські дослідники, зважаючи на складнощі адміністрування та надзвичайно високу конкурентність програм Горизонт та Еразмус+, останніми роками дуже неохоче беруть у них участь. Опосередкованим свідченням цього є зростання структурних показників у табл. 1. Це означає, що українським науковцям, які розглядають міжнародні гранти як інструмент академічної співпраці з їх закордонними колегами, слід диверсифікувати свою грантову діяльність.

Як проректор, відповідальний за наукову роботу у Державному торговельно-економічному університеті, я поставила таке завдання перед науково-педагогічними працівниками наприкінці 2024 року і уже у 2025 році це принесло перші результати. Цьогоріч науково-педагогічні працівники ДТЕУ взяли участь у множині конкурсів за 10 грантовими програмами і станом на жовтень 2025 року вже отримали 5 грантів, у тому числі – три гранти від національних дослідницьких агенцій усіх трьох скандинавських країн.

Для масштабування практики диверсифікації міжнародної грантової роботи в Україні та більш повного використання потенціалу європейських національних грантових програм, відкритих для участі українців, доцільно було б на національному рівні передбачити існування деякого координаційного центру, до функцій якого б відносилися інституційна взаємодія з іноземними грантодавцями з одного боку та українськими дослідницькими центрами (закладами вищої освіти, науковими установами тощо) з іншого, дисемінація інформації про міжнародні грантові програми та їх можливості для українських вчених, і т.ін. Інвестиції у діяльність такого центру окупляться за рахунок зниження навантаження на державний бюджет України внаслідок зміни структури фінансування наукових досліджень, в тому числі фундаментальних, та синергетичного ефекту від експлуатації іноземних ресурсів задля вирішення актуальних для національної економіки дослідницьких проблем.

Література:

1. Global Innovation Index 2025. Innovation at a Crossroads. 18th Edition. Geneva: WIPO, 2025. URL: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/assets/80937/global-innovation-index-2025-en.pdf>
2. Костюк О. Критичний рівень: Україна фінансує науку в перерахунку на людину у 85 разів менше ніж ЄС. *Liga.net*. 30 січ. 2025. URL: <https://www.liga.net/ua/society/opinion/krytychnyy-riven-ukraina-finansuie-nauku-v-pererakhunku-na-liudynu-u-85-raziv-menshe-nizh-yes>
3. R&D expenditure. *Eurostat*. Sept. 2025. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=R%26D_expenditure

4. Статистика участі українських організацій у рамкових програмах ЄС «Горизонт 2020» та «Горизонт Європа». *Офіс «Горизонт Європа» в Україні*. URL: <https://horizon-europe.org.ua/uk/news/info/statystyka-uchasti-ukrayinskyh-organizacij-u-ramkovyh-programah-yes-goryzont-2020-ta-goryzont-yevropa/>.

5. Програма ЄС Еразмус+: 38 років трансформації у сферах освіти, професійного розвитку, молоді та спорту в Європі. *Національний Еразмус + офіс в Україні*. 15 черв. 2025. URL: <https://erasmusplus.org.ua/news/programa-yes-erazmus-38-rokiv-transformaciyi-u-sferah-osvity-profesijnogo-rozvytku-molodi-ta-sportu-v-yevropi/>